**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**
**«ЛЬВІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ»**

Кафедра освітньої політики

**Програма підвищення кваліфікації керівників (директорів, заступників директорів) закладів загальної середньої освіти**

# «ОСНОВИ ШКІЛЬНОЇ МЕДІАЦІЇ»

Програма підвищення кваліфікації розглянута і рекомендована

до затвердження на засіданні кафедри освітньої політики

*(Протокол №8 від 21.09.2026 р.)*

Завідувачка кафедри Галина ЛОЇК

Програма підвищення кваліфікації затверджена науково-методичною радою

*(Протокол №6 від 1.10.2026р.)*

Голова науково-методичної ради Павло ХОБЗЕЙ

**Розробниця:** викладачка кафедри освітньої політики, доцентка Гриб Катерина Євгеніївна.

**Напрям підвищення кваліфікації:** розвиток управлінської компетентності (для керівників закладів освіти, науково-методичних установ та їх заступників).

**Розроблено на основі Типової програми** підвищення кваліфікації керівників закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти від 12.10.2022 р.№ 905.

**Термін дії програми:** з 01.01.27 р. до 01.01. 32 р.

**Рецензенти:**

Луїза РОМАНАДЗЕ, президентка ГО «Українська академія медіації», кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету.

Христина ЧУШАК, кандидатка політичних наук, доцентка кафедри освітньої політики КЗ ЛОР ЛОІППО.

# І. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

**Актуальність програми:** Сучасний заклад загальної середньої освіти є складним соціальним середовищем, у якому взаємодія між учнями, педагогічними працівниками, батьками та іншими учасниками освітнього процесу може спричиняти виникнення міжособистісних і групових конфліктів. В умовах реформування української освіти особливої актуальності набувають розбудова безпечного й комфортного освітнього середовища, захист прав дитини, розвиток культури ненасильницької взаємодії та формування спроможності учасників освітнього процесу до конструктивного врегулювання конфліктів.

Актуальність програми зумовлена необхідністю посилення превентивного та відновного підходів до реагування на конфліктні ситуації, спрямованих на розуміння їх причин, відновлення взаєморозуміння та відповідальності сторін, запобігання ескалації та повторенню конфліктів, а також підтримання психологічно безпечного освітнього середовища. Медіаційний підхід створює умови для конструктивного діалогу, розвитку відповідальності за власні рішення та вчинки, партнерської взаємодії й зміцнення шкільної спільноти.
Програма «Основи шкільної медіації» спрямована на формування у керівників закладів загальної середньої освіти та їхніх заступників базових знань про природу конфлікту, принципи медіації, роль і функції медіатора, етапи медіаційного процесу, особливості комунікації в умовах конфлікту та можливості застосування відновних практик в освітньому середовищі. Важливою складовою програми є формування розуміння ролі керівника закладу освіти у створенні умов для впровадження та інституціалізації медіаційного підходу.
Зміст програми ґрунтується на принципах добровільності, конфіденційності, нейтральності та неупередженості медіатора, рівності сторін, поваги до гідності й прав людини та відповідальності учасників за прийняті рішення. Застосування компетентнісного, діяльнісного, системного та андрагогічного підходів забезпечує поєднання теоретичної підготовки з практичним формуванням навичок аналізу конфліктних ситуацій, активного слухання, ненасильницької комунікації, постановки запитань, пошуку взаємоприйнятних рішень та застосування відновних практик у професійній діяльності.
Програма розроблена з урахуванням положень законодавства України у сфері освіти, захисту прав дитини та забезпечення безпечного освітнього

середовища, зокрема Закону України «Про освіту», Закону України «Про повну загальну середню освіту», Закону України «Про охорону дитинства», Закону України «Про медіацію», Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», нормативно-правових актів щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню), а також положень професійного стандарту керівника (директора) закладу загальної середньої освіти.

**Цільова група:** керівники (директори, заступники директорів) закладів загальної середньої освіти.

**Обсяг(тривалість)** : 15 годин / 0,5 кредиту ЄКТС.

**Особливості реалізації програми:** немає

**Форма підвищення кваліфікації:** інституційна (очно-дистанційна).

**Мета підвищення кваліфікації:** забезпечення неперервного професійного розвитку керівників закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р., підсилення емоційно-етичної компетентності управлінців задля налагодження міжособистісної та соціальної взаємодії, побудови гармонійних взаємин та сприятливої соціально-психологічної атмосфери в колективі, формування та розвиток у керівників і заступників керівників закладів загальної середньої освіти компетентностей, необхідних для конструктивного врегулювання конфліктів, застосування базових інструментів медіаційного та відновного підходів закладі освіти.

**Завдання підвищення кваліфікації:**

- сформувати розуміння сутності, принципів, цінностей медіації та етичних засад діяльності медіатора;
- ознайомити з поняттям, видами та динамікою конфліктів в освітньому середовищі, сформувати навички їх виявлення, попередження та конструктивного розв’язання;
- ознайомити з етапами медіаційного процесу та розвинути навички активного слухання, ненасильницької комунікації, постановки запитань, перефразування й нейтрального реагування;

- сформувати вміння застосовувати медіаційний підхід у взаємодії керівника з педагогами, учнями, батьками та іншими учасниками освітнього процесу;
- ознайомити з можливостями створення та функціонування шкільної служби порозуміння/медіації та сформувати компетентності щодо організаційного забезпечення медіації в закладі освіти;
- розглянути особливості та межі застосування медіаційного і відновного підходів у ситуаціях булінгу (цькування), насильства та інших випадках, що потребують передбаченого законодавством реагування;
- сформувати здатність керівника розвивати культуру діалогу, довіри та відповідальності, оцінювати ефективність медіаційних практик та інтегрувати їх у систему управління закладом освіти.

**Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:**

- соціальна компетентність ЗК 02;
- емоційно-етична компетентність В 02.

**Очікувані результати навчання**:

- застосовує медіаційні інструменти (емпатичне слухання, ненасильницьку комунікацію) та конструктивно врегульовує конфлікти між учасниками освітнього процесу;
- впроваджує медіаційні та відновні практики, формує безпечне партнерське середовище та забезпечує дотримання законодавства у випадках булінгу й насильства.

**Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:**
Оцінювання результатів навчання здійснюється на засадах об’єктивності, прозорості та відповідності очікуваним результатам навчання. Результати навчання оцінюються за 100-бальною системою.
Практичне завдання – 60 балів, підсумкове тестування (20 запитань) – 40 балів (правильна відповідь – 2 бали).
**Критерії оцінювання практичного завдання:**

- відповідність виконаної роботи змісту завдання – 10 балів;
- обґрунтованість запропонованих рішень – 15 балів;
- практична спрямованість і можливість реалізації пропозицій – 15 балів;
- урахування принципів та меж застосування медіації – 10 балів;
- логічність, структурованість та якість оформлення роботи – 10 балів
- Разом – 60 балів.

У випадку, якщо слухачем/слухачкою пропущено понад **50% навчального часу**, передбаченого програмою підвищення кваліфікації, документ про підвищення кваліфікації не видається.

**Документ про підвищення кваліфікації:** сертифікат **.**
**Вартість (у разі встановлення):** безоплатний характер надання освітньої послуги для слухачів курсів підвищення кваліфікації за регіональним замовленням місцевих органів управління освітою, вартість згідно з кошторисом відповідно до порядку надання платних послуг для всіх інших категорій.

## 2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст програми складається з трьох модулів та семи взаємопов'язаних тем. Після опрацювання змісту програми слухачі виконують практичне завдання. На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест із 20 питань. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники 100 балів. Прохідний бал – 70. Учасники, які успішно пройшли навчання, виконали практичну роботу та склали підсумковий тест, отримують сертифікат.
Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає 15 год, з них 5 год – лекційні заняття, 7 год – практична робота, 3 год – самостійна робота, включно з контрольними заходами.

**Навчально-тематичний план.**

| **Назва навчальних тем** | **Кількість годин** | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | **Лекції** | **Практичні заняття** | **Самостійна робота** | **Контрольні заходи** | **Усього** |
| **Інтеграційно-організаційне заняття** | | **1** | | | **1** |
| **Модуль 1. Основи медіації. Теоретичний аспект** | | | | | |
| **Тема 1.1.** Теоретико-методологічні засади медіації | **1** | | | | **1** |
| **Тема 1.2.** Особливості шкільної медіації | **1** | **1** | | | **2** |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| як інструменту ефективного розв'язання конфлікту. Відмінність конфлікту від булінгу. Межі застосування медіаційного підходу. | | | | | |
| **Разом за модулем** | **2** | **1** | | | **3** |
| **Модуль 2. Конфлікти. Превентивні засоби та способи розв'язання** | | | | | |
| **Тема 2.1.** Конфлікти та їх види. Причини виникнення та запобігання. | **1** | **1** | | | **2** |
| **Тема 2.2.** Шляхи вирішення конфліктів | **1** | **1** | | | **2** |
| **Тема 2.3.** Відновний підхід | | **1** | | | **1** |
| **Разом за модулем** | **2** | **3** | | | **5** |
| **Модуль 3. Інституціоналізація медіації у ЗЗСО** | | | | | |
| **Тема 3.1.** Посередництво у вирішенні конфліктів | 1 | | | | |
| **Тема 3.2.** Служба порозуміння у ЗЗСО. | | **1** | | | |
| **Разом за модулем** | **1** | **1** | | | **2** |
| **Підсумки** | | **1** | **3** | | **4** |
| **Усього** | **5** | **7** | **3** | | **15** |

## 3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

**Модуль 1. Основи медіації. Теоретичний аспект**

**Тема 1.1. Теоретико-методологічні засади медіації.**

Нормативно-правова база медіації**.** Медіація як інструмент ефективного вирішення конфлікту. Поняття, суть та роль медіації у вирішенні конфліктів. Медіаційні інструменти. Основні принципи та етапи медіації. Межі застосування медіації.

**Тема 1.2. Особливості шкільної медіації як інструменту ефективного розв'язання конфлікту. Відмінність конфлікту від булінгу. Межі застосування медіаційного підходу.**

Суть шкільної медіації та її роль в освітньому процесі. Відмінність конфлікту від булінгу, дисбаланс сил між учасниками та оцінювання доцільності та безпечності застосування медіаційного підходу. Шкільна медіація. Переваги застосування. Конфліктні ситуації, для врегулювання яких може застосовуватися шкільна медіація. Недопустимість заміни медіацією передбачених законодавством процедур реагування на випадки булінгу (цькування) та насильства. Медіаційні інструменти у професійній діяльності керівника.

**Модуль 2. Конфлікти. Превентивні засоби та способи розв'язання**

**Тема 2.1. Конфлікти та їх види. Причини виникнення та запобігання.**

Конфлікти. Види конфліктів. Причини виникнення та ескалації конфліктів. Етапи виникнення та розвитку конфліктів. Моделі поведінки у конфліктах. Конфлікти у ЗЗСО та їх попередження.

**Тема 2.2. Шляхи вирішення конфліктів**

Стратегія поведінки в конфліктних ситуаціях. Способи управління конфліктами. Техніки ефективного спілкування у вирішенні конфліктних ситуацій. Форми завершення конфліктів.

**Тема 2.3. Відновний підхід**

Відновний підхід: поняття, принципи, межі застосування. Порозуміння та примирення. Відновні практики у вирішенні конфліктів мирним шляхом. Роль керівника у впровадженні відновного підходу у закладі освіти.

**Модуль 3. Інституціоналізація медіації у ЗЗСО**

**Тема 3.1.Посередництво у вирішенні конфліктів**

Медіація в освітньому середовищі. Медіатор та його роль у вирішенні конфлікту мирним шляхом. Хто може бути медіатором. Особливості та переваги медіації однолітків.

**Тема 3.2. Служба порозуміння у ЗЗСО.**

Служба порозуміння: поняття, завдання та функції. Структура служби порозуміння та межі діяльності служби . Взаємодія служби порозуміння з учасниками освітнього процесу. Умови та порядок створення та організація діяльності.

**Практикум**

**Підсумки. Самооцінювання та рефлексія**

## 3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

Слухач/слухачка виконує **одне завдання на вибір**. **Максимальний бал – 60 балів.**

**1. План упровадження медіаційного підходу у ЗЗСО**

Розробити план упровадження елементів шкільної медіації у закладі освіти слухача/слухачки, у якому передбачити:

- визначити ключові конфліктні ситуації та виклики у закладі освіти (конфлікти між учнями, учнями й педагогами, педагогами та батьками, конфлікти в педагогічному колективі тощо);
- проаналізувати причини та учасників конфліктів, на які може вплинути медіаційний підхід;
- визначити інструменти і практики шкільної медіації, які доцільно інтегрувати в діяльність закладу;
- розробити покроковий план впровадження медіації;

**2. Модель «Школа діалогу та порозуміння»**

Розробити модель закладу освіти, у якому медіація та культура діалогу є складовими безпечного й партнерського освітнього середовища.

У роботі:

- описати, якою має бути **«Школа діалогу та порозуміння»** у ЗЗСО слухача/слухачки;
- визначити основні принципи такої школи (повага, добровільність, нейтральність, відповідальність, конфіденційність, ненасильницька комунікація тощо);
- запропонувати 2–3 інструменти медіації та/або відновні практики для учнів, педагогів та адміністрації;
- визначити, які кроки необхідно включити до стратегії розвитку закладу для формування культури діалогу;

**3. Рефлексивне портфоліо «Керівник, який створює культуру діалогу»**

- узагальнити основні професійні висновки, нові знання та сформовані компетентності;
- проаналізувати власний підхід до реагування на конфліктні ситуації та визначити напрями його вдосконалення;
- визначити управлінські рішення, зміни та практичні ініціативи, які доцільно впровадити у закладі освіти;
- визначити очікуваний вплив таких змін на безпеку, психологічний клімат та взаємодію учасників освітнього процесу.

## 4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

### Нормативно-правові документи


1. Конвенція про права дитини : Міжнародний документ від 20 листоп. 1989 р. / Організація Об'єднаних Націй. Ратифікована Постановою Верховної Ради Української РСР від 27 лют. 1991 р. № 789-XII.
2. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квіт. 2001 р. № 2402-III.
3. Про освіту : Закон України від 5 верес. 2017 р. № 2145-VIII.
4. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 7 груд. 2017 р. № 2229-VIII.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню) : Закон України від 18 груд. 2018 р. № 2657-VIII.
6. Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 28 груд. 2019 р. № 1646 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 18 черв. 2026 р. № 961).
7. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16 січ. 2020 р. № 463-IX.
8. Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі : Указ Президента України від 25 трав. 2020 р. № 195/2020.
9. Про медіацію : Закон України від 16 листоп. 2021 р. № 1875-IX.
10. Про затвердження професійного стандарту за професією «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти» : наказ Міністерства економіки України від 17 верес. 2021 р. № 568-21.
11. Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання насильству та унеможливлення жорстокого поводження з дітьми : Закон України від 6 черв. 2024 р. № 3792-IX.
12. Про затвердження Типової програми унеможливлення насильства та жорстокого поводження з дітьми : постанова Кабінету Міністрів України від 4 черв. 2025 р. № 658.
13. Про затвердження Порядку реагування на випадки насильства та жорстокого поводження з дітьми : постанова Кабінету Міністрів України від 19 листоп. 2025 р. № 1513.

14. Про внесення змін до Порядку реагування на випадки булінгу (цькування) та Порядку застосування заходів виховного впливу: наказ Міністерства освіти і науки України від 18 черв. 2026 р. № 961.

## Основна література

1. Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації : комплект освітніх програм. Київ, 2018. 140 с.
2. Вирішую конфлікти та будую мир навколо себе. Базові навички медіації однолітків : навчально-методичний посібник / В. Л. Андрєєнкова, К. Б. Левченко, М. М. Матвійчук, М. О. Мотилюк. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : ФОП Буря О. Д., 2024. 132 с.
3. Впровадження відновного підходу, посередництва, медіації та практики функціонування служб порозуміння в закладах освіти / В. Л. Андрєєнкова, В. В. Байдик, Т. В. Войцях та ін. Київ : ФО-П Буря О. Д., 2023. 188 с.
4. Дацько О., Боченкова В., Якименко В. Шкільна медіація. Посібник для шкільних служб медіації. Черкаси, 2019. URL: schools-for-democracy.org. [електронний ресурс: режим доступу https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka/publikatsii-vydani-v-ramkakh-prohramy/shkilna-mediatsiya-posibnik-dlya-shkilnikh-sluzhb-mediatsiji ]
1. Коберник І., Краснова К. Ефективні комунікації для освітніх управлінців : посібник. Київ, 2019. 72 с. URL: nus.org.ua. [електронний ресурс: режим доступу https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2019/12/efektyvni-komunikacii-posibnyk-final-preview-20-12.pdf ]

## Додаткова література

1. Навчальна платформа «Освіта для життя. Комплексна політика для підсилення реформи НУШ» : офіційний вебсайт / Міністерство освіти і науки України, Світовий банк, Онлайн-студія EdEra. 2026. URL: https://educationforlife.mon.gov.ua/
2. Національна платформа можливостей професійного розвитку педагогічних працівників «Вектор» : державна інформаційно-комунікаційна система / Український інститут розвитку освіти. 2026. URL: https://vector.uied.gov.ua/uk/
3. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи / М-во освіти і науки України. Київ, 2016. 40 с. URL:

https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf
4. Нова українська школа : офіційний вебпортал / Міністерство освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola